

beszélgetések során, metafizikai mélységekben tapogatózó gondolataival szinte csak szellem volt már. Ki-kit érdeme szerint szerető, vagy gyűlölő emberi szellem?

Gyötrelmes életéről, napfényes olasz tájakra való szüntelen és hiábavaló vágyakozásairól írni, aminek beteljesülése magában fél gyógyulás lett volna számára — fölösleges lenne, hisz ennek lehetetlenségét általánosan ismert társadalmi törvények határozták meg. S nem kevésbé volt törvényszerű az sem, hogy ottfelajtott cigaretta módján, minden belső tüzével csak gyógyíthatatlanul beteg önmaga mielőbbi elmulását sürgesse. Mert Kovács József megfonnyadt dereka nem ismerte a görnyedést, aminthogy mélyen és őszintén gyűlölt minden meghunyászkodást, könyöklést és kapaszkodást. Az igazság érvényébe vetett gyermeki hite fűtötte még gyűlölkedéseiben is és csak ezért nem lehetett az erdélyi irodalmi élet „hivatalos“ halottja s kiadóknál házaló, kéziratban maradt regényei ellenére, elszórt cikkeinek, novelláinak tömegén kívül ezért jelzi csak a „szakállas Török“-ről írt életrajza utját, mint önálló mű. Tul sok hite volt és nagyon „rosszul adminisztrálta magát.“

A toll, melybe remegő kézzel kapaszkodott, nem tarthatta meg, örök szépségekbe és el nem muló emberi ideálokba vetett hite aligha biztosít számára megdicsőülést s mégis, akik halála következtében tartalmatlanná vált szeretetünkkel ittmaradtunk, nem tudjuk elmulását gyászoljuk-e s ne inkább annak örüljünk, ami belőle mint mű, példa és tanulság számunkra megmaradt?! (*Kovács Katona Jenő*)

**G Y. SZABÓ BÉLA**, akinek illusztrációival mind gyakrabban találkozunk szerinte a magyar nyelvterületeken most kiállítással mutatkozott be Kolozsvárt. A kállítás elsősorban Gy. Szabó személyiségére hívja fel a figyelmet. Eleinte gépészmérnöknek készült, a nagy munkanélküliség kora azonban döntő bizonyítékokat sorakoztat fel benne a praktikus pálya sokat hangoztatott előnye ellen, diplomáját félreteszi és életrekelte magában a sokat ápolt és háttérbe szorított művészt. Mindennek hátat fordít, ami addigi életpályájával összefüggött s új élete a mértani törvényszerűségek alól felszabadított vonalak lírai irányát követi. Erős egyéniség, elhatározásaiban biztos. Panaszait visszafojtja. Aszkéta típus, egyenes és konok, kissé nyer és individuális, mint mindenki, aki egy szál deszkán egyensúlyozza magát és külön világba zárkózik.

Eleinte a fehér és fekete változatai foglalkoztatják, mint a valóság egyedül lehetséges művészi alkatelemei. Könyvillusztrációi, majd *Liber Miserorum* c. könyve éles tanulságai annak, hogy a rajzot nem tekinti az önmagáért való szép kifejezőeszközének. A fametszet szinte vonzza az emberi szenvedést. Különösen az ugynevezett farkarc, amelyben a fekete uralkodik s a sikok és vonalak ebből az alapszínből lépnek elő.

Ujabb fametszetei fénnel telnek meg. Az alapszín kifehéredik, a háttérben motívumok jelentkeznek. Japán hatást látunk. Ezek a formák nem tűrik többé a feketét. A derűlátás fokozására önként adódik a szín. Szabó Béla újabb fametszetei csaknem kivétel nélkül színesek.

Kiállított paszteljei az eddigőtől eltérő új színskála és természet szemlélet meglepő eredményét mutatják. Négy ország tájképei sorakoznak elénk. S köztük a két félsziget, melyeknek klasszikus művészetét Taine környezet-elméletének teljes kifejtésével magyarázta két fontos tanulmányában. Szabó tájrajzai valóban lényeges különbségeket mutatnak és bizonyosságot tesznek amellet, hogy bizonyos földrajzi egység művészi előadásakor a pasztellkészlet változtatására van szükség, de nagyon tulértékelnénk munkáját, ha azt mondanánk, hogy görögországi és

itáliai tájképei a híres környezet-elmélet vagy az újabb nadlerizmus illusztrációi lehetnének.

Utirajzokról van szó. Kellemes színvázlatokról, melyeket naplórészleteknek tekinthetünk. Az a renyheség vezethette Szabó krétáját kirándulása közben, mely a tenger után szomjazó északi embert elfogja. (Lásd: Fejtő: Érzelmes utazás és Szabó Zoltán: Vaskapun tul.) Ez a renyheség maga az askézist követelő világnézet vetkezése, alkudozás és tétova tapogatózás bizonyos korszerű jelszavakkal takargatható pragmatizmus felé. Az élet túlaradó szépségének kísértései közt bizonyos érzelmes és lírai felelőtlenség szolgálja ilyenkor a művészt, aki addigi élete mértani és logikus mértékeit elhagyja.

Az alap többnyire szürke, vagy krémsárga papir, mely a harsogóbb pasztelszíneket is tompítja. Ez az egyhangú alapozás adja a képek változhatatlan bágyadtságát, a leselkedő szomorúság változatait. A bugaci puszta négy homokmezővel körülvett tájképe fejezi ki legjobban ezt az atmoszférát. Görög- és olaszországi képein nem találunk emberi alakot, de olyan részleteket sem, melyek a klasszikus kultúra maradványaira emlékeztetnek. A táj vagy a sablonos külvárosi részletek érdeklik. Persze kizárólag festészeti szempontból, hisz ez a művészet már kifejezetten novella-ellenes. Epikai azaz naplószerű jellegzetessége a képek egymásutániságában van. Emlékek ezek a festmények: fény és színimpresziók. Mindaz, amit itt látunk, a legtermészetesebb példája az impresszionizmusnak. Menekülés a rajz elől. Ezuttal biztos kezű rajzoló menekülése, aki a megtevéstől színek közt nem bolyong tétován és vigyázatlanul egy pillanatra sem. Görögországi tájképei közül a Vouliagmeni V., VI. és VII.-ben árulja el a legtöbb tudást. Olaszországi képei a házfalakon bujdosó fények változataival érdekesek és kellemesen színesek. Nápoly I. és Fiesole I. című paszteljei annak ellenére, hogy a japán művészettel való közösségük letagadhatatlan, lenyűgöző hatást váltanak ki. Érdekes, hogy éppen Bulgáriából hozott magával Szabó Béla építészeti emlékeket. Bucuresti-i paszteljei az évszak és éghajlat változata mellett is mintha kissé kérszerűen hangsúlyoznák, hogy a természetben nagyok az eltolódások.

Valamennyi: a remeteség után vágyakozó egyén vallomása. Szinte ugyanannyi tanubizonyosság mellett, miképpen kerülte ki Szabó tanulmányutja alkalmával az élet nagy ütemmel mozgó központjait s a városi civilizáció jellegzetességeit. A hajdani mérnök önmagára talált vegre: lírikus lett. (Kováts József)

**A BÖLCSELET ÉS TECHNIKA.** A tudományos és ipari technikák a történelem folyamán különböző, többé-kevésbé közvetlen természetű befolyást gyakoroltak a bölcseletre. A legközvetlenebb befolyás kétségtelenül az, hogy az ipar egy szép napon a tudományoktól recepteket követelt az emberről a munkások munkateljesítményi hozamának a feljavítása céljából. Így született meg *Taylor*ral a pszichotechnika.

Valamivel már távolabbi befolyás, amit különböző időkben bizonyos, biztos módszert nélkülöző tudományágak részéről kipróbált technikák a bölcseleti stúdiumokra gyakoroltak. Ebben a vonatkozásban visszamehetünk egész Spinozáig, Spinoza matematikai technikájának alkalmazásáig az etikára: „more geometrico demonstrata“. Hozzánk közelebb eső időkben megemlíthetjük a matematikai jellegű politikai közgazdaságtant és a biológia haladásából született organiztikus társadalomtudományt. Megnevezhetjük *Ribot* kísérleti lélektanát is.

Közvetettebb, de mélyebb sodrással változtatja meg a technika az emberek életfeltételeit s ezáltal a világ nézését, amelyben élünk. Ez a